

אתכם לעשת ככל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם לה' אלקיכם — הא אם עשו תשובה — מקבלים אותם.

ישנה דעה בירושלמי שעל האבנים עצמן כתבו, והסידה בסיד לא היתה אלא בין אבן לאבן.

ה. לדברי רבי שמעון, וכמותו שנו בברייתא, הכנענים שמחוץ לגבולות הארץ, אילו היו חוזרים בתשובה (לקיים שבע מצוות בני נח. ראשונים) — מקבלים אותם. (כי החרס תחרימם, החתי והאמרי הכנעני... למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם. ואולם אלו שבתוך הארץ אין מקבלים, שמחמת יראה עושים. רש"י). ורבי יהודה חולק.

א. התוס' כתבו על פי הספרי: כל עוד לא התחילו במלחמה, מקבלים את הכנענים בין לרבי יהודה בין לרבי שמעון, ואפילו אלו שבתוכה, וכגון רחב. [ואפשר אפילו מיאנו בתחילה להיכנע ואח"כ רוצים לחזור, קודם תחילת המלחמה. עהז"א קמו לך לה סק"ב]. לא נחלקו אלא לאחר שהתחילו במלחמה, האם מקבלים את הכנענים שמחוצה לה כדין שאר אומות, אם לאו. וכן הוסיף הרמב"ן (שופטים) ראיות מכריעות מן המקראות, שגם שבע אומות, אם היו משלימים היו מקיימים אותם. וכן כתב המאירי. וכתב החזון-איש (קמו לך לה סק"א) שגם דעת רש"י כן. (וזהו שלא כפי שתפסו הרמב"ן והמאירי ועוד, את דברי רש"י כפשוטו). ולדעת הרמב"ם, אפילו לאחר שהתחילו במלחמה מקבלים כנענים שבתוכה ואף מזרע עמלק (ע' אבני נזר או"ח תקח; חזו"א אה"ע קמו, לך לה סק"ה), כאשר הם מקבלים עליהם לשמור שבע מצוות, ומסכימים למס ועבדות. לא נאמר לא תחיה כל נשמה אלא אם לא השלימו. [ולא הערימו יושבי גבעון אלא מפני שרצו שיכרות להם יהושע ברית]. וע"ע ב'הערות למסכת סוטה'.

ב. משמע שכנענים שבחוזה לארץ, אם לא חזרו בהם, הרי הם בכלל 'לא תחיה כל נשמה' ואינן כשאר אומות שמניחים טף ונשים, ככתוב. (עפ"י חזו"א קמו).

ו. משמע בגמרא (כפי שפרשו רש"י ותוס') שלדברי רבי שמעון הותרה אשת יפת תואר משבע אומות בחוזה לארץ (אבל בארץ אין להם התר אלא קודם שהתחילו במלחמה — כדברי התוס' הנ"ל). וכן שנו בברייתא בסתם. אבל לרבי יהודה אסור.

א. משמע שאשת יפת תואר כנענית מחוזה לארץ הותר לקיימה אפילו לא עשתה תשובה גמורה אלא מטבילה בעל כרחה ודיו. (עפ"י מרומי שדה).

ב. הרמב"ם השמיט דין זה, ומסתימת הדברים נראה שאפילו בארץ מותר לקיים יפת תואר כנענית. וצ"ע, שהרי בסוגיא מבוואר להפך. (עפ"י מנחת חינוך תקלב,א).

דף לו

נז. כיצד היו כתובים שמות השבטים על שתי אבני האפוד של הכהן הגדול?

רב כהנא אמר, כדרך שהיו חלוקין השבטים על הרי גריזים ועיבל, כך חלוקים שמותיהם על האפוד; שמעון לוי ויהודה יששכר יוסף ובנימין מכאן, ראובן גד ואשר זבולון דן ונפתלי מכאן. והשיבו על דבריו מדברי הברייתא; לתנא קמא היו כתובים כפי סדר לידתן; על האבן האחת ששה

שבטים ראשונים ועל השניה ששה אחרונים, מלבד יהודה שנכתב ראשון אעפ"י שלא נולד ראשון. (על האבן השנית כתולדתם — שניה כתולדותם ולא ראשונה כתולדותם); יהודה ראובן שמעון לוי דן נפתלי מכאן, גד אשר יששכר זבולן יוסף ובנימין מכאן. עשרים וחמש אותיות על אבן זו ועשרים וחמש על אבן זו, [רבי יצחק אמר שנוספה ליוסף אות ה', ככתוב עדות ביהוסף... ורב נחמן בר יצחק דחה ואמר שיוסף נכתב כתולדתו אלא שבנימין כתוב מלא, כלומר בשני יודי"ן].

ולרבי חנינא היו כתובים כדרך שנכתבו בתחילת חומש שמות — בני לאה כסדרן על האבן האחת, ובני רחל עם בני השפחות ביניהן על האבן השנית; ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולן מכאן, בנימין דן נפתלי גד ואשר ויוסף מכאן. ומהו כתולדתם — כשמותם שקרא להם אביהם ולא כשמות שקרא להם משה — 'ראובן' ולא 'ראובני' וכו'.

א. בירושלמי מובא תנא שאמר כדברי רב כהנא. ופירשו שם לשיטה זו, ששם 'בנימין' היה מחולק, 'בנ' על האבן השניה, ו'ימן' על הראשונה. ו'זבולון' מלא — וכך יוצא מנין כ"ה אותיות בכל אבן. (עפ"י תוס').

ב. הרמב"ם (כלי המקדש ט, ט) כתב שסדר כתיבתם כתולדתם הוא על שני האבנים גם יחד, כלומר ראובן על אבן זו ושמעון על האבן הנגדית, לוי כאן ויהודה כאן, לאחר מכן בני השפחות ולבסוף יוסף מכאן ובנימין מכאן. נמצא זה סדרם: ראובן לוי יששכר נפתלי גד יהוסף מכאן, שמעון יהודה זבולן דן אשר בנימין מכאן. (כך פירש את שיטת ר"ח בן גמליאל, ופסק כן לפי שמסכת טעמו. כסף משנה. וע"ש באבי עזרי; מנחת חינוך צט, ג).

ורש"י בפירושו התורה העתיק כתנא קמא, אך ללא שינוי סדר השבטים כלל, אלא ראובן שמעון לוי יהודה דן נפתלי מכאן, גד אשר יששכר זבולן יוסף בנימין (מלא) מכאן. (וע' לקוטי הלכות).

דף לז

נח. א. איזה שבט ירד תחילה לים סוף, ומה שכר קיבל על כך?

ב. האם משמעות 'על' שבתורה על ממש, או בסמוך?

ג. כמה בריתות נכרתו עם ישראל על קיום מצוות התורה?

א. רבי מאיר אומר, כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מתנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה ליום וזה אומר אני יורד תחלה לים, קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה... והיו שרי יהודה רוגמים אותם... (שרצו הם לירד תחילה לכבודו של מקום. עתוס'). לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין (= מארח) לגבורה.

רבי יהודה אומר: לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה... לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל... וכן זכה להקריב תחילה לנשיאים בזכות זה. (עפ"י במדבר רבה ג).

ב. לדברי רבי על — בסמוך, כמו וספף על הארץ את הפרכת. אף יעמדו... על הר גזים משמעותו בסמוך ולא על ההר ממש. וכן ונתת על המערכת לבנה זכה — רבי אומר: בסמוך לה, ולא עליה ממש. וכן סובר אבא שאול.